

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Том 106, 2021 – 2022

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF HISTORY

Volume 106, 2021 – 2022

ЗА ИСТОРИЧЕСКОТО ПОЗНАНИЕ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Формирането на модерното историческо познание у нас е пряко свързано с това на Университета, а историята като наука е в основата на висшето образование в България. Първото и единствено отделение на Висшия педагогически курс, отворил врати на 1 октомври 1888 г. и поставил основите на университетското образование у нас, е Историко-филологическото, където се преподават история на източните народи, начала на културата, обща славянска етнография и диалектология, гръцки език, старобългарски език, латински, социология, педагогика, логика, психология. Първите преподаватели са Александър Теодоров-Балан, Любомир Милетич, Иван Георгов, Никола Михайловски, Йосиф Ковачев, Иван Шишманов, Станимир Станимиров, Иван Данев.

Стремежът на нашата интелигенция е към реално висше образование, обвързано с цялостната идея за модернизация и европеизация на младата българска държава. Този общ мотивиран стремеж довежда до представения на 7 декември 1888 г. пред Народното събрание от Иван Шишманов Закон за Висшето училище. Той е гласуван, приет и влиза в сила от 1 януари 1889 г.

Висшето училище успява да привлече през 1889 г. известния украински професор по обща история Михаил Драгоманов. Скоро след това курс лекции по римска история поема Димитър Агура.

През 1892 г. Историко-филологическото отделение става Историко-филологически факултет. Ключово за посоките на развитие на историческото познание е назначаването на чеха Вацлав Добруски за доцент по антична археология. Натрупаният опит показва и необходимостта от по-нататъшно развитие на цялостното университетско образование. Приет е нов Закон за висшето училище, утвърден с княжески указ на 20 декември 1894 г. Практи-

чески законът е дело на министъра на народното просвещение Константин Величков. Още в този закон са заложени два много важни принципа, доразвити и в Закона за Университета от януари 1904 г., а именно „Единство и автономия“ – основите на съществуването на подобна институция като Университета. Учудваща далновидност! Това осигурява баланса в академичния живот, синхрона между различните дялове на познанието, налага се колегиалността и уважението.

От учебната 1902/1903 г. и девойките откриват своя път към Висшето училище, като в специалност „История“ са записани първите 24 студентки.

През 1909 г. посредством Закона за Народното просвещение, дело на Никола Мушанов, историческото познание е трансформирано чрез създаването на специалност по история и археология – така и до ден днешен в едно професионално направление. През 1896 г. като пръв преподавател по българска история е назначен Васил Златарски, а през 1899 г. курсът по всеобща история е поет от Гаврил Кацаров. Постепенно се налага конкурсното начало и до 1912 г. академична кариера в Историко-филологическия факултет започват Йордан Иванов, Стоян Романски, Георги Дерманчев, Боян Пенев, Богдан Филев. Именно те определят облика и посоките на българската хуманитаристика, напълно съизмерима с европейската наука.

Историците познават добре войната – трагизма и разрушителността на тази стихия, затова не е учудващо, че по време на Балканските и Първата световна война много студенти и преподаватели историци стават доброволци. Гаврил Кацаров, Васил Златарски, Светозар Примов изнасят поредица от лекции сред фронтоваците за повдигане на техния дух. Не мога да не спомена и научните експедиции в Македония и Поморавието. След края на войната, в условията на цялостна криза в държавата и тежкия удар върху националните идеали, историците вдъхват стабилност в обществото. Към академичната гилдия се присъединяват Никола Милев, Никодим Кондаков (археология), Петър Ников, който чете първия самостоятелен курс по история на Византия.

Стабилните основи на българската историческа наука са изградени именно в Университета от личности като Васил Златарски, Гаврил Кацаров, Петър Мутафчиев, Петър Бицилли, Рафаел Попов, Иван Дуйчев, Христо Данов, Христо Гандев.

Историческото преподаване преминава през много повратности, динамика и преходи, повлияни от политическите промени, настъпили след 1944 г. Извършената идеологическа чистка засяга най-достоините умове на академичната гилдия, като не са пожалени и историците. Стремещът към истината обаче, към обективния прочит на историческите извори и тяхното коректно представяне и изследване в крайна сметка надделяват. Започват своето развитие историци като Александър Бурмов, Христо Данов, Димитър Ангелов, Димитър Косев.

През 1951 г. се обособяват Философско-исторически факултет и Филологически факултет. За едно десетилетие, средата на 50 – 60-те години, в специалност „История“ започват да преподават Петър Петров, Илчо Димитров, Николай Генчев, Александър Фол, Васил Гюзелев, Георги Наумов, Милен Семков, Емил Михайлов.

На 13 юни 1952 г. се провежда Учредителното събрание на Историческия факултет като самостоятелен. Първият му декан е доц. Стойко Колев, а за зам.-декани са утвърдени доц. Мария Велева и доц. Михаил Йонов. Към Факултета се присъединяват Маргарита Тачева, Милчо Лалков, Христина Мирчева, Людмил Гетов, Мария Радева, Цветана Георгиева, Димитър Вечев, Стефка Ангелова, Иваничка Георгиева, Георги Бакалов, Димитър Цанев, Петър Ангелов, Милияна Каймакамова, Искра Баева, Румен Генев, Петър Делев, Иван Илчев. Ще спра с изброяването, защото със сигурност ще пропусна някой, а приносят на всеки член на колегията на Историческия факултет е значим и има своето място в пъстрата мозайка на научното познание.

Много са тези преди нас, които поставят историческата ни наука на такива основи, които днес дълбоко ни задължават да бъдем прецизни, честни към истината, търсещи и критични. Това е в основата на историята като фундаментална наука. Всеки учен има свой подход и различни доводи за развитие на научните хипотези, а плурализъмът винаги е бил отличителна черта на Историческия факултет.

Не зная как ще се развие историческата наука, времето е разделно, а целият свят наистина се преобърна, за да ни постави отново на изпитание. Едно е сигурно и мога да го кажа убедено: онзи, който е бил в Историческия факултет, остава свързан с него завинаги.

На многая лета!

проф. д-р *Мира Маркова*,
декан на Историческия факултет